

PSYCHOLOGY

Філософські засади дослідження аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості

І. А. Гуляс

Гуляс Інеса Антонівна, кандидат психологічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича м. Чернівці, Україна

Paper received 13.10.17; Accepted for publication 18.10.17.

Анотація. У роботі досліджується феномен аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості з позицій філософського підходу. Акцентується увага на тому, що особисті проекти – це те, про що люди щось думають, планують, прагнуть довести до завершення й іноді, хоча й не завжди, завершують. Зазначається, що сенс і призначення людини набуваються у ході її діяльності та зміни останньої, власного життєвого середовища, а філософський підхід розглядає успіх як вирішення проблеми сенсу життя і сенсу життя як вираження уявлень про успіх.

Ключові слова: аксіопсихологічне проектування, життєві досягнення, особистість, філософія.

Постановка проблеми. Феномен проектування упродовж останніх десятиліть зацікавив дослідників – філософів, психологів, істориків, теоретиків культури, методологів проектування, проте в суспільному відтворенні його важливість залишається недостатньо зрозумілою й осмисленою. Водночас і нині інститут проектування є не менш значущим, а проектувальна діяльність, незважаючи на її масовість, – затребуваною. Лише наприкінці ХХ ст. виникли питання щодо загальних методологічних проблем і завдань проектування; теоретики проектування почали усвідомлювати, що вирішення низки проблем, які постають в окремих його видах, упирається в осмислення у філософії та методології зазначеного феномену загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гносеологічний аналіз актів конструювання і теоретико-пізнавальних засобів, на яких будується феномен проекту, було проведено І. Кантом у ХVIII ст. Він уперше довів, що між емпіричною і теоретичною діяльністю існує творча сила продуктивної уяви, яка опосередковує ці когнітивні сфери актами конструктивізації. Звідси філософ зробив висновок про евристичну роль структур, нарисів, схем, що мають переваги інтуїтивних факторів трансформації емпіричного в абстрактно-теоретичне, і – навпаки [5, с. 73].

Сьогодні актуальним є проникнення у сутнісні глибини буття конкретної емпіричної людської істоти, світ її значущих переживань, цінностей і смислів як діяча, автора і виконавця власних проектів життєздійснення, тобто суб'єкта власного життя.

Розробка категорії суб'єкта у вітчизняній і зарубіжній психології пов'язана з науковими студіями К. О. Абульханової-Славської, Б. Г. Ананьєва, А. В. Брушлинського, З. С. Карпенко, Б. Ф. Ломова, С. Л. Рубінштейна, В. О. Татенка, Д. Н. Узнадзе та ін.

Лише в процесі творчої самодіяльності людина як суб'єкт свого життя, зокрема психічного, душевно-духовного, формується, розвивається і виявляється (С. Л. Рубінштейн).

Джерелом суб'єктності є здатність індивіда до самодетермінації, керування власним життям, здійснення зважених життєвих виборів.

До проблеми вибору зверталися представники різних галузей знань. Зокрема, в сучасній філософії

зроблено спроби осмислити сутність вибору, його свободу, діалектику можливості та реальності при здійсненні вибору (Б.С. Бродський, Г.С. Васильєв, Б.М. Кедров, В.І. Корнієнко та ін.); в етиці розглядають переважно моральний вибір, його моральні аспекти, моральний конфлікт як апогей вибору та відповідальність за вибір (С.Ф. Анісімов, Р.Г. Апресян, Є.Л. Дубко та ін.). В екзистенційній філософії і психології (М. Хайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю та ін.), в гуманістичному (А. Маслоу та ін.) і феноменологічному (К. Роджерс та ін.) напрямках психології вибір визначається лише власне суб'єктом вибору, тобто людиною, яка, здійснюючи вибір, є архітектором власного життя, визначає вектор свого розвитку і самоактуалізується, будучи відповідальною за свій вибір.

Проте, незважаючи на обшир наукових досліджень із зазначеної проблеми, постає потреба у системному підході щодо вивчення аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості з боку дослідників різних галузей науки, а особливо філософії.

Метою статті є дослідження філософських засад аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна людина осмислює свій внутрішній світ, свою „інтенційну цілеспрямовану поведінку”, осмислює своє життя уже в силу його об'єктивної даності. Таке осмислення відбувається за законами еволюції індивідуально-особистісної психіки, відповідно до суб'єктивного досвіду конкретної людини й об'єктивного досвіду даного суспільства й історії загалом.

Чим вищою є культура індивідуальної самосвідомості, тим органічніше людина пов'язує осмислення свого життя з осмисленням даного соціального середовища й історичного процесу. І сьогодні, як ніколи, людина переживає гостру потребу у спробі вирішення для себе проблеми сенсу життя.

У процесі осмислення людиною своєї діяльності й існування цілепокладання, передбачення і ціннісні орієнтації виступають основними складовими сенсу життя. Без цього осмислення життя ні діяльність, ні існування людини не можуть повноцінно проявлятися. Оскільки складові сенсу життя співвіднесені з ці-

лепокладальною діяльністю людини, він (сене життя) має телеологічну структуру.

В античній філософії, що була загалом космоцентричною і спрямованою на досягнення вищої гармонії космосу, людину розглядали як частину такого цілого, а окрема людина сприймалася у контексті причетності до такого цілого. Так розуміли сенс людського життя Сократ, Платон, Аристотель, Епікур, Сенека та ін.

Середньовічна європейська філософія (Т. Аквінський, Ф. Александрийський, А. Блажений та ін.), розглядаючи людину як „образ і подобу Богу”, вбачала сенс людського життя у служінні Богу.

Представники новоєвропейської філософської класики (Р. Декарт, І. Кант, М. Монтень, Б. Спіноза, Л. Фейєрбах та ін.) аналізували проблему людини і сенсу її життя у раціоналістичному чи натуралістично-біологічному планах. Ними означено специфіку філософського розгляду теми „сене життя”, хоча не відпрацьовано спеціальні поняття і категорії для її вивчення й опису у просторі індивідуального та суспільного життя.

Раціональний і об’єктивістський підхід, що домінував до кінця ХІХ-початку ХХ ст., не дозволяв належно врахувати екзистенційний, особистісний аспект смисложиттєвої проблематики. Тому наприкінці ХІХ-початку ХХ ст. закономірно виникає антропоцентризм і розквіт таких філософських напрямів як екзистенціалізм, філософська антропологія тощо.

У філософії ХХ ст. сформувалася тенденція розглядати людину в контексті її сенсу життя. Екзистенціалісти заклали основу метафізики сенсу життя, поставили поняття „сене” у центр всіх роздумів про людське існування (А. Камю, Х. Ортега-і-Гассет, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.).

У форматі смисложиттєвої орієнтації людини обширний матеріал для роздумів і узагальнень вносить російська релігійна філософія другої половини ХІХ-початку ХХ ст. (Н. А. Бердяєв, Н. Я. Грот, Н. О. Лосський, В. В. Розанов, В. С. Соловйов, С. Л. Франк та ін.).

Окремі методологічні аспекти у вивченні проблеми людини і сенсу її буття простежуються у працях М. Бахтіна, Е. Гуссерля, М. К. Мамардашвілі та ін.

У руслі розробки онтологічних і гносеологічних аспектів проблеми сенсу життя працюють сучасні філософи (Л. П. Буєва, У. С. Вільданов, Л. Н. Коган, Н. М. Солодухо, І. Т. Фролов та ін.).

На нашу думку, проблема осмислення життя людиною виражається не стільки у можливості, скільки в необхідності трансформації нею своїх уявлень у систему значущих для неї ціннісних орієнтирів, координуючих її діяльність – в систему „сенсів”. Сене життя при цьому виступає своєрідним головним орієнтиром. У тих випадках, коли має місце неможливість визначити подібні ціннісні орієнтири, тобто нездатність скласти свій проект власного буття, остання призводить людину до стану, за В. Франклом, „екзистенційного вакууму”.

Проблема сенсу життя неодноразово обговорювалась в екзистенційній філософії, психології і психотерапії ХХ ст., таких її напрямках, як філософський ірраціоналізм (С. К’еркегор), філософія життя (У. Діль-

тей), феноменологія (Е. Гуссерль), екзистенційні напрямки (М. Гайдеггер, Ж.П. Сартр, К. Ясперс), російська релігійна філософія (П. Флоренський, Л. Шестов), філософська антропологія, психоаналіз, логотерапія та ін.

В. Франкл у контексті власного підходу до логотерапії протиставляв набуття сенсу чуттєвому задоволенню. Він заперечував учення З. Фрейда про домінуючу роль принципу задоволення у психічному житті людини, вважаючи задоволення не метою, а наслідком задоволеності людських бажань. На його думку, людина прагне не до щастя-задоволення, а до сенсу. Останній розглядається ученим як основа справжнього щастя [2, с. 33–39]. В. Франкл виокремив три шляхи реалізації сенсу: діяльність, переживання цінності, страждання.

Позитивна психологія зі свого зародження наприкінці минулого століття поставила за мету вивчити шляхи і можливості досягнення людиною хорошого та гідного життя, процвітання (М. Аргайл, Е. Дінер, Д. Майєрс, М. Селігман, М. Чиксентмихалі та ін.). Головним у позитивній психології було питання операціоналізації та вимірювання щастя. Після тривалих дискусій за умовну міру щастя було прийнято характеристику „суб’єктивного благополуччя”, пов’язану із задоволеністю життям і позитивними емоціями. Для вимірювання щастя були створені Шкала задоволеності життям Дінера, Шкала щастя Фордеса, Афективний баланс Брендберна й ін.

Емпіричні дослідження підтверджують взаємозв’язок задоволеності різними сферами життя – соціальною, сексуальною, особистісною, сімейною, міжособистісною, трудовою, освітньою з благополуччям, з одного боку, і психологічним дистресом, – з іншого, та ідею про те, що на повноту відчуття щастя впливають приналежність до релігії, дозвілля, задоволеність працею, почуття гумору, мистецтво, заняття спортом, соціальні норми тощо.

Р. Еммонс з позицій „цільового” підходу узагальнив свої дослідження і праці інших авторів про співвідношення власних устремлінь людини та її благополуччя. Він розглядав індивідуальні відмінності в контексті мотивації особистості, враховуючи при цьому концепцію духовності. Зокрема підтвердилась його переконаність у тому, що, коли люди орієнтують своє життя на досягнення духовних результатів, їм притаманно переживати його як справжнє, цілісне й осмислене. Майєрс і Дінер показують, що особистість – це основна детермінанта тривалого щастя і благополуччя. Проведений мета-аналіз (К.М. ДеНев, Г.Копер) виходить з гіпотези про те, що цілеспрямовані прагнення відображають додаткові впливи особистості на благополуччя. Майєрс і Дінер дійшли висновку, що існує три принципи, котрі повинні брати до уваги в теорії щастя: 1) завдяки адаптації вплив життєвих подій короточасний; 2) життєві події повинні інтерпретуватися в межах світогляду відповідної культури, яка розглядає їх як джерела страждання чи можливості для росту; 3) цілі та цінності людей можуть вносити вклад у загальний рівень щастя [3, с. 89].

Для того, щоб домагання життєвого успіху почали працювати на людину, вона повинна узгодити своє внутрішнє життя зі своїм справжнім Я, яке є позитив-

ним апіорі, тоді настають відповідні зміни у вигляді життєвого успіху у її зовнішньому житті. Для здійснення цього потрібна низка послідовних кроків: усвідомлення сенсу свого життя, формулювання його головної мети, відхід від свого „дитячого Я”, здорове почуття власної гідності, самоповага, здатність погодитися із собою, іншими, своїм життям, як би воно досі не розвивалося, підтримання власної чесності та природності, що розвиває харизму [1, с. 133].

У філософському сенсі проблема самоздійснення людини розглядається через аналіз онтологічних питань буття як пошук і реалізація сенсу життя і призначення людини (Н. А. Бердяєв, В. С. Соловйов, П. А. Флоренський, С. Л. Франк та ін.), яка полягає у вільній самореалізації її творчих сил в актах самодіяльності, в силу чого людина переживає радість і задоволення від творчого самоздійснення і від визнання своєї соціальної значущості (Любутін, 2007). П. Тейяр де Шарден стверджував, що „чим більше людина буде ставати людиною, тим менше вона погодиться на будь-що інше, крім нескінченного руху до нового” [13, с. 345]. Ці слова перегукуються з висловлюванням М. К. Мамардашвілі [7, с. 71]: „людина є істота, хвора на нескінченність”, що задає антропологічну спрямованість всіх досліджень, предметом яких виступає людина. Відповідно, всяка культура (створена людиною) лежить на антропологічних передумовах. І якщо класична філософія демонструвала позаантропологічність, то в некласичній, а, тим паче, в постнекласичній філософії, присутність людини в світі є „можливість розкриття сущого людського буття” [12, с. 22], завдяки чому вибудовується онтологічна інтенція філософської антропології, що бере початок від праць Аристотеля, який звертався до проблеми самоздійснення як призначення людини. В його розумінні мета людини – це об’єктивне, вбудоване в нас здійснення, що водночас здатне надати величезного суб’єктивного задоволення. Людина – така, яка вона є, і призначена для того, щоб стати чимось абсолютно визначеним; і якщо їй це вдається, то вона знаходить повний спокій і щастя. Проте в чому полягає мета людини – цього не можна визначити, оскільки таке лежить „по той бік” можливостей розпоряджатися чим-небудь. Аристотель писав, що людина, за всієї своєї включеності в обов’язки перед полісом, повинна досягнути свого призначення, наслідувати безсмертно у межах своїх можливостей; саме людське самоздійснення – „змагатися з богами в досконалості, проте людина залишається людиною і тоді, коли поводить себе як тварина” [14]. Визнаючи, що людині властиве призначення, що має, за людською сутністю, верхню і нижню границі (верхня – досягнення „висот” божества, нижня – коли людина опускається до примітивізму тварини), причому всередині таких меж воно може набувати різних образів можливого досконалого буття, автори зазначали, що саме її (людини) досконалість відрізняється від всього іншого. Геракліт описував людину з позиції її життя, зазначаючи, що життя є рух, зміни, спрямовані до певної мети, куди прагне людина. В ході її розвитку з’ясовується, що мета, яка їй на початку шляху здавалася кінцевою, виявляється перехідною, такою, що відкриває перспективу для подальшого руху. Тому самоздійснення людини в

процесі життя – завжди зміни, а зміни – результат боротьби, що приводить життя людини в порядок. Така ж позиція простежується у М. К. Мамардашвілі: „без мене в цьому світі не буде порядку” [6]. При цьому, відповідальність за наявність порядку в світі несе сама людина. Така позиція започаткувала постановку проблеми свободи людини, що є у філософській антропології центральним моментом, має безпосереднє відношення до людини як її носія, оскільки в природі (поза людиною і її свідомістю), стверджують представники філософської антропології, свободи немає. Свобода „не є буття”, вона – „небуття”, „суть можливе”, не перебуває „у вимірах буття”, але бажає в ньому втілитися [11, с. 15–18]. А. Бергсон вперше в історії філософії сформулював думку про те, що не існує жодних готових шляхів і варіантів, саме свобода творить нові шляхи і нові варіанти, оскільки вона сама містить у собі нові можливості і здійснює їх. Вища свобода полягає в тому, щоб визначити самого себе, бути „приреченим постійно обирати між буттям і небуттям, життям і смертю, благословенням і прокляттям, вільним самоздійсненням і духовним рабством” [8]. Вищий прояв свободи, за Н. І. Бердяєвим, є свобода творчості нового, творчості цінностей: „Творча свобода визначає цінність. Як істота вільна, як вільний дух, людина покликана бути творцем нових цінностей” [4, с. 320]. У цьому і полягає призначення людини, її самоздійснення.

Явище „самоздійснення” вивчали представники екзистенційного напрямку (Н. Бердяєв, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.), які основне завдання вбачали в розкритті специфіки людини та її світу, в рішучому і чіткому концентруванні філософії навколо її найголовнішої проблеми – людського існування. Предметом розгляду в екзистенціалізмі є буття людини як самостійної істоти, незалежної від соціальних і природних умов; люди як мислячі істоти, такі, що переживають, вільно обирають свої дії і будують своє життя самі. Як зазначав Ж.-П. Сартр, „Я є мій вибір”. Однією з магістральних думок, що об’єднують переважну більшість представників екзистенціалізму, є міркування про індивідуальну відповідальність людини за все, що відбувається з нею самою і з іншими людьми. Людина живе, реалізується чи не реалізується, процес набуття людиною сутності триває все життя.

Ж.-П. Сартр увів термін „екзистенційний проєкт” задля акцентування того, що „навіть найпримітивніша поведінка має детермінуватися не лише зумовлювальним її відношенням до реальних чинників, а й відношенням до певного майбутнього об’єкта, який вона прагне викликати до життя” [10, с. 112]. Під екзистенційним проєктом учений розумів проєкт самої людини, проєкт власне себе, що вона „вибудовує” сама, без сторонньої допомоги. Проте людина не Бог, вона не знає свого майбутнього, тому „обираючи себе”, лише передбачає себе й свою долю. Вона – тільки проєкт. На цьому ґрунті формується головний принцип екзистенціалізму: „існування передуює сутності”. За Ж.-П. Сартром, людина спершу народжується, і лише потім стає людиною. Причому вона буде такою, якою створить себе сама. Іншими словами, людині, щоб стати собою, мало просто з’явитися на світ, їй необхідно зробити вибір – вибір того, ким вона буде.

Окрім того, екзистенційний проект враховує свободу як найвиразнішу особливість людини. Людина не просто свободна, вона „приречена бути свобідною. Приречена тому, що не сама себе створила”. І тепер „будучи приреченою на свободу, несе весь тягар світу на своїх плечах” [9, с. 557].

Особистий проект є схожим, проте незалежно розробленим поняттям. Походячи від запропонованого Г. Мюрреєм поняття „серійної програми”, особисті проекти „суть послідовність взаємопов’язаних дій, що веде до досягнення власної мети” [16, с. 1221-1230], тобто це те, про що люди щось думають, що планують, прагнуть довести до завершення й іноді, хоча й не завжди, завершують. Дане поняття розроблено й введено Б. Літлом як одиниця взаємодії, що пов’язує індивіда з його соціальним контекстом. Учений виокремлює три типи контекстів, необхідних для розуміння дії: інтенційний, у якому можна розрізнити цілі, що лежать в основі проекту; системний, тобто відношення проектів один до іншого в межах системи проектів; і екологічний – оточення й історичні умови, в яких відбувається дія [15, с. 157–181].

Головна властивість екзистенції, за Хайдеггером, це буття-у-можливості, це особистість, якою вона може бути. Її характеристикою Хайдеггер вважає „заклопотаність світом”, тривогу про ближніх. Важливим сенсом людського буття є можливість актуалізації, можливість вибору: обрати себе, своє майбутнє. Сутність – це те, до чого екзистенція іде, обравши себе. Якщо розглядати самоздійснення з цієї позиції, то майбутнє буття історії залежить від буття людини, яка змінює, чи, за Хайдеггером, „створює” світ своєю присутністю. Таке творення світу „б’ється” між безмежним, абсолютним, нічим не стримуваним самоздійсненням з боку світу, і пошуком шуканої події, де виявляється всепроникаюча присутність людини, „захоплююча” і людину, і світ у єдину онтологічну роз-

гортку буття. Така онтологія життя людини є накресленим шляхом, що визначає траєкторію розвитку цілеспрямованої системи в процесі самоздійснення (самопізнання, саморозвитку і самореалізації). Як у Бога є план – власне бачення світобудови, так і план дано людині: такий план кожен повинен у собі відкрити, хоча він уже є споконвічно в кожному (Г. Сковорода). Іншими словами, в людини є призначення – її здійснення, якого вона може досягнути або упустити.

На думку засновника французького персоналізму, філософа-ідеаліста – Е. Мунье, особистість – це вища духовна сутність, що перебуває у постійному творчому самоздійсненні. Таке самоздійснення є запереченням особистістю своєї індивідуальної самодостатності і замкнутості, прагнення до трансцендентного. Іншими словами, в понятті „самоздійснення” акцентується на духовній складовій розвитку, реалізації духовної компоненти внутрішнього змісту людини.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, зазначимо: 1) чим вищою є культура індивідуальної самосвідомості, тим органічніше людина пов’язує осмислення свого життя з осмисленням даного соціального середовища й історичного процесу; сьогодні, як ніколи, людина переживає гостру потребу у спробі вирішення для себе проблеми сенсу життя; 2) аналіз сенсу життя, життєвого шляху не може залишати поза увагою проблему життєвого успіху як соціальної й особистісної значущості людських вчинків і життєдіяльності загалом; 3) сенс і призначення людини набуваються у ході діяльності зі зміни себе, свого життєвого середовища, а філософський підхід розглядає успіх як вирішення проблеми сенсу життя і сенсу життя як вираження уявлень про успіх; 4) особисті проекти „суть послідовність взаємопов’язаних дій, що веде до досягнення власної мети” тобто це те, про що люди щось думають, планують, прагнуть довести до завершення й іноді, хоча й не завжди, завершують.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 301 с.
2. Александрова М. Д. Проблемы социальной и психологической геронтологии / Александрова М. Д. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 136 с.
3. Ананьев Б. Г. Психологическая структура человека как субъекта / Ананьев Б. Г. // Человек и общество / Под ред. Б. Г. Ананьева. – Вып. 2. – Л. : ЛГУ, 1970. – С. 5–23.
4. Бердяев Н. О назначении человека. О рабстве и свободе человека / Н. Бердяев. – М. : АСТ : АСТ МОСКВА : ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 637 с.
5. Крымский С. Б. Проектирование и трансформация социальных стратегий на рубеже тысячелетий / С. Б. Крымский // Collegium. – 2005. – № 18. – С. 71–104.
6. Мамардашвили М. К. Картезианские размышления [Электронный ресурс] / М. К. Мамардашвили ; ред. Ю. П. Сенокосов. – М. : Культура, 1993. – Режим доступа : <http://ru.philosophy.kiev.ua/library/mmk/kr/index.html>
7. Мамардашвили М. К. Психологическая топология пути (М. Пруст „В поисках утраченного времени”) / М. К. Мамардашвили / Под общ. ред. Ю. П. Сенокосова. – СПб. : Изд-во Русского Христианского гуманитарного института, 1997. – 570 с.
8. Николаева О. Свобода выбора [Электронный ресурс] / О. Николаева. – Режим доступа : <http://www.portal-slovo.ru/rus/art/197/904/-27k>
9. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто : Опыт феноменологической онтологии / Ж.-П. Сартр. – М. : Республика, 2000. – 639 с.
10. Сартр Ж.-П. Проблемы метода [Текст] / Ж.-П. Сартр ; пер. с фр. ; авт. примеч. В. П. Гайдамаки. – М. : Прогресс, 1994. – 234 с.
11. Тульчинский Г. Л. Философская антропология и онтология свободы / Г. Л. Тульчинский // Жизнь человека : опыт междисциплинарного исследования. – СПб. : ИПБЧ, 1997. – С. 15–18.
12. Хайдеггер М. Что такое метафизика. Введение / М. Хайдеггер // Время и бытие. – М. : Республика, 1993. – С. 22–28.
13. Шарден П. Т. Феномен человека // Феномен человека : Сб. очерков и эссе / Пер. с фр. / П. Т. Шарден / Сост. И предисл. В. Ю. Кузнецов. – М. : ООО „Издательство АСТ”, 2002. – С. 24–493.
14. Шульц П. Философская антропология. Введение для изучающих психологию [Электронный ресурс] / П. Шульц. – Режим доступа : <http://www.philos.spb.ru/deps/antrop/educalt/>
15. Little B.R. Personal projects and the distributed self : Aspects of a conative psychology / Little B.R. // Psychological perspectives on the self. – 1993. – Vol. 4. – Pp. 157–181.
16. Palys T.S. Perceived life satisfaction and the organization of personal project systems / Palys T.S., Little B.R. / Psychological perspectives on the self. – 1993. – Vol. 4. – Pp. 157–181.

REFERENCES

1. Abulkhanova-Slavskaya K. A. The strategy of life / K. A. Abulkhanova-Slavsky. - M.: Thought, 1991. - 301 p.
2. Aleksandrova MD Problems of social and psychological gerontology / Aleksandrova MD - L.: Izd-vo Leningrad University, 1974. - 136 p. Pp. 33-39.
3. Ananiev BG. The psychological structure of man as a subject. / Ananyev BG // Man and Society / Ed. B. G. Ananyeva. - Вып. 2. - Leningrad: Leningrad State University, 1970. - P. 5-23.
4. Berdyaev N. On the appointment of a person. On slavery and human freedom / N. Berdyaev. - M.: AST: AST MOSCOW: THE GUARDIAN, 2006. - 637 p.
5. Krymsky SB Design and transformation of social strategies at the turn of the millennium / SB Crimean // Collegium. - 2005. - No. 18. - P. 71-104.
6. Mamardashvili MK Cartesian reflections [Electronic resource] / MK Mamardashvili; Ed. Yu. P. Senokosov. - M.: Culture, 1993. - Access mode : <http://ru.philosophy.kiev.ua/library/mmk/kr/index.html>
7. Mamardashvili MK Psychological topology of the path (M. Proust "In search of lost time") / MK Mamardashvili / Under total. Ed. Yu. P. Senokosov. - St. Petersburg. : Publishing house of the Russian Christian Humanities Institute, 1997. - 570 p.
8. Nikolaeva O. Freedom of choice [Electronic resource] / O. Nikolaeva. - Access mode: <http://www.portal-slovo.ru/rus/art/197/904/-27k>
9. Sartre J.-P. Being and nothingness: The experience of phenomenological ontology / J.-P. Sartre. - M.: Republic, 2000. - 639 p.
10. Sartre J.-P. Problems of the method [Text] / J.-P. Sartre; trans. with fr. ; aut. note. VP Gaidamaki. - M.: Progress, 1994. - 234 p.
11. Tulchinsky GL Philosophical anthropology and ontology of freedom / GL Tulchinsky // Human life: the experience of interdisciplinary research. - St. Petersburg. : IPBCH, 1997. - P. 15-18.
12. Heidegger M. What is metaphysics. Introduction / M. Heidegger // Time and Being. - M.: Republic, 1993. - P. 22-28.
13. Sharden, PT, The Phenomenon of Man, Phenomenon of Man: Sat. essays and essays. with fr. / P.T. Chardin / Comp. And the pref. V.Yu. Kuznetsov. - M.: OOO "Publishing House AST", 2002. - P. 24-493.
14. Schultz P. Philosophical Anthropology. Introduction for students of psychology [Electronic resource] / P. Schultz. - Access mode : <http://www.philos.spb.ru/deps/antrop/educalt/>

Philosophical principles of the study of axiopsychological designing of individual achievements of life

I. A. Hulias

Abstract. The phenomenon of axiopsychological designing of person's life achievements from the standpoint of a philosophical approach is investigated in this paper. The emphasis is on the fact that personal projects are what people think, plan, endeavor to accomplish, and sometimes, although not always, complete. It is noted that the meaning and purpose of a person are acquired during its activities and changes in the latter, their own living environment, and the philosophical approach considers success as a solution to the problem of meaning of life and the meaning of life as an expression of ideas about success.

Keywords: *axiopsychological design, life achievements, personality, philosophy.*

Философские основы исследования аксиопсихологического проектирования жизненных достижений личности

И. А. Гуляс

Аннотация. В работе исследуется феномен аксиопсихологического проектирования жизненных достижений личности с позиций философского подхода. Акцентируется внимание на том, что личные проекты – это то, о чем люди что-то думают, планируют, стремятся довести до конца и иногда, хотя и не всегда, завершают. Отмечается, что смысл и назначение человека приобретаются в ходе его деятельности и изменениях последней, собственной жизненной среды, а философский подход рассматривает успех как решение проблемы смысла жизни и смысла жизни как выражение представлений об успехе.

Ключевые слова: *аксиопсихологическое проектирование, жизненные достижения, личность, философия.*